

LBRIS

We know
books.

Colecția *Arhiva Rugului Aprins* este îngrijită de
Marius Vasileanu

© Editura EIKON, 2016
București, Str. Smochinului nr. 8, sector 1, București,
cod poștal 014605, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național
al Cercetării Științifice din România (CNCS)

Descrierea CIP este disponibilă la
Biblioteca Națională a României

ISBN: 978-973-757-957-7

Editor: Valentin Ajder

Sandu Tudor

UNIVERSALISM ROMÂNESC

**Ediție îngrijită și prefață
de Marius Vasileanu**

E I K O N

BUCUREȘTI, 2016

Cuprins

<i>O realitate de om viu (prefață de Marius Vasileanu) .....</i>	<i>5</i>
Cuvânt	19
Întâmplare mărunță	21
Ne mințim.....	23
„Unsul Domnului”	25
Ceva despre arivismul politic.....	28
Cinstirea Domnilor.....	30
Spre o conștiință limpede românească	32
Banetele demoniacilor	35
Pentru Octavian Goga	37
Nu muncă,ci vrednicie românească	40
Săraca Alma Mater	43
Barbarizarea prin radio.....	46
Universalism românesc	49
A fi român	52
Pizania lui Matei Basarab.....	55
Ursitoarea cu trei inele.....	58
Pentru „Neamul românesc”	61
Șarpele depravării	63
Spre o reînviere a monahismului.....	66
Părintele Nicolae de la Boteanu	69
Privighetoarea morții regionalismului	71
Un trezitor de conștiințe: profesorul Nae Ionescu ...	73
Politica nu e un leac al crizei.....	76
Ne trebuie desnădejde	79
Spre înțelepciunea voievozilor	82
Ce e cu tradiția românească?	85
Întoarcerea la duhul voivodal.....	87

Viziunea rumânească.....	90
Care e taina voievozilor?	93
Semnul nostru	95
Nașterea spirituală a Apusului.....	97
Ce suntem?.....	100
Descoperirea erorii noastre.....	103
Istoria Apusului.....	106
Tot istoria Apusului: burghezia	109
Sabia cuvântului	111
Istoria se repetă	113
Adevărul lui Nastratin Hogeia	116
Naționalismul la modă.....	119
Rumânească lamură	122
Patria spirituală	124
Pentru pisicile cu clopoței	126
Față către față	129
Trădarea românilor	132
Sunt vândut jidanilor	135
Nu criză, ci moarte	138
Ce sfânt ne trebuie?	140
În epoca post-revoluționară.....	142
La desordinea românească.....	145
Antidot la demagogie	148
Piatra Morții	150
Ni s-au jefuit sufletele	152
Naționalismul bogaților și cel al săracilor	155
Creștinismul îndrăciților	158
A murit religia marxistă	160
Naționalism mahiavelic	162
Jalea țărănească	164
Ce e cu moșii?.....	166
Dorul rumânesc.....	168
Răspunsul ceasului de față	170

Patriotismul străbun.....	173
Jalea noastră fără leac.....	176
Întâlnirea cu Ursita	179
Ziua lui Rebreanu.....	181
După întâi decembrie	183
Depășire	185
Vestea năzdrăvană	187
Naționalismul minor la putere.....	189
Păduchii și decăderea românească	191
Cum se nasc surtucarii.....	193
O prejudecată romantică	195
Religia ateismului rus.....	197
Pentru un puritanism românesc.....	199
Cuvântul cinstei românești.....	201
Tot despre zisul naționalism	203
Cărțile vechi românești	205
Neo-bonjurismul	207
Provincialismul agonice	209
Fără laudă.....	211
Nici de dreapta, nici de stânga (motivul psihologic).....	213
Nici pentru dreapta, nici pentru stânga (motiv politic)	216
Nici de dreapta, nici de stânga (motivul esențial).....	219
Cu ce adevăr să mergem?.....	221
Stările de suflet ale vremii.....	223
Puterea nu e violentă	225
Lucruri triste	227
O bună carte românească	229
Alegorie	232
Ce ne trebuie	234

Nouă ne trebuie altceva. Să ne trezim. Dragostea de moșie, de neam și lege nu are nicio legătură cu abstracții-le veacului al XVIII-lea apusean. Horia, Cloșca și Crișan, cei trei țărani munteni din Țara Moților, au murit mai înainte decât Danton, Robespierre, Marat, cei trei advocați și burghezi de provincie franceză. Iată deosebirea.

Trebuie să ne înfăptuim pe noi înșine ca neam. Ne trebuie să înfăptuim o unitate vie și românească a sufletelor, care să ne fie un izvor de faptă adevărată generos creatoare. Ce însemnează unitate vie? Lucru rar aci, pentru noi, cei ai țării acesteia, stăpâniți de un individualism barbar și anarhic. Să nu uităm că la acest ceas problema socială se ridică amenințătoare și că dacă ea nu-și află o deslegare, ființa noastră ca neam e amenințată să piară. Fiecare simte nelămurit că întovărășirea, asocierea, sobornicirea făcută cu înțelepciune e condiția oricărui mers mai departe, social, și că de această parte se află soluția. O unitate vie e efortul unui mănunchi de oameni complecți; adică în stare de a se întovărăși cu semenii lor, într-o credință.

Credința noastră e să înfăptuim „Țara slobodă și duhovnicească”. Credința aceasta a noastră e chezașia viitorului, în ciuda politicianismului care ne sfâșie. Slujirea patriei cere răbdare, jertfă și îndrăzneală spirituală.

Spunem tare că numai învățând și râvnind „zelul apostolilor, jertfa mucenicilor și simplitatea călugărilor” vom birui.

Poate să zică cineva nu?

Credința, An I, nr. 1 – 2 decembrie 1933

ÎNTÂmplARE MĂRUNTĂ

Mergeam spre casă, cu privirile între fețele unui ziar de dimineață. E desgustător tot ce citesc. Azi toate ziarele sunt desgustătoare. Simple afișe pentru ziua urnelor. Pline de sălciul negru pe alb al tuturilor îndemnurilor la vot. În mijlocul unei fețe ceva care prinde luarea-aminte: „Lista neagră”. Un pomelnic a celor cari au ieșit din lege făcându-se unealtă de asupra cetățenească și falsificarea a voinței alegătorilor. Printre ei sunt și preoți. Unul din preoți „Popescu” s-a repezit asupra unui sătean lovindu-l în cap cu tocul revolverului, ținând și îndemnând și pe alți bătăuși să lovească. Victima în stare gravă a fost dusă la spital. Alături pe listă, alt preot: „Popescu zis Terente” cu un ciomag în mână, în fruntea bătăușilor, terorizează un sat întreg. Mi s-a strâns inima de tristețe. Închid ziarul, deschid un altul: Protestul deținuților de la Jilava. Printre arestații „politicii violenții”, iară patru preoți. Tot așa, în alt colț, informația: un preot trage o palmă. S-au înmulțit preoții în slujba răului, minciunii, nebuliei. Preoți cu revolvere în mână, preoți cu ciomege, preoți cu palme și cu ura pe buze. Mi-am încetinit pasul. În golul sufletului mă simțeam rușinat în omenia mea, în dragostea ce o port pentru credința mea creștinească, pentru Biserica mea. La ce ne este de folos viața dacă nu avem nădejdea că se poate îmbunătăți în noi și în alții. Și azi oamenii nu mai cred în puterea păcii lăuntrice, în puterea cuvintelor de pace, nici chiar preoții. Nimeni nu mai trăiește puterile binelui.

Sub povara acestui simțământ, la o întorsătură de stradă, zăresc de departe un bătrân, o figură cunoscută, cu părul și barba albă, un om lipsit care trăiește prin apropiere, cerșetor în chip discret, vânzând un fel de cărămizi, pentru zidirea unui locaș. Îl miluiesc regulat.

Mă pregăteam să-i strecor obolul meu obișnuit. Spre uimirea mea zăresc însă, în aceeași clipă, cum fără să mă observe, bătrânul cerșetor strecură, pe furiș, doi lei, în mâna unei oarbe chircită lângă zid. Omul făcu o scurtă cruce și lunecă, fără să se uite la mine. Nu i-am mai putut da nimic. Vă închipuiți noianul de emoție care m-a năpădit. Cerșetorul miluind pe cerșetor. M-am zmcuit din mers, înviorat, încredințat. Mai e ceva bun în lumea asta, printre noi și în noi. Nu trebuie să desnădăjduim numai și numai pentru aceste mici comori de omenie pe care câțiva umili dintre noi le păstrează în fundul sufletului lor. Dincolo de tirania faptelor exterioare, dincolo de politic și economic doarme în câțiva din noi ceva minunat, un soare de simțire și gând bun, cu care s-ar putea preschimba lumile.

Dincolo de preoții cu revolvere și ciomege este Dragostea. Ce vom face? Să organizăm partea pozitivă a sufletelor românești?

Iată singura noastră politică.

Credința, An I, nr. 18 – 22 decembrie 1933

NE MINȚIM...

De o vreme, Țara aceasta rumânească se sbate prostește în ghearele unei himere uriașe. E un consens general, ne-am înțeles cu toți, de la vlădică la opincă și de la opincă la vlădică, ne-am înțeles să ne mințim. Inconștient, nu voim să vedem fața adevărului, așa cum este. Ca să ne îndreptăm în proprii noștri ochi, ca să ne îndreptăm toate lașitățile, josniciile, pornirile și mai ales în acea lenă „dolce far niente” care de fapt ne stăpânește, iată „sofistul lăuntric” pe care fiecare îl poartă în sine, născoceste cele mai complicate probleme de criză.

Toate complexitățile acestea himerice, adunate sau mai bine înmulțite între ele, dau la un loc, apoi, mare criză socială și mondială. E în fiecare om o pornire oarbă, care, în ciuda oricărei discipline a inteligenței luminoase, îl împinge să se mintă, pentru a se lăsa în voia pornirilor sale reale, inconștiente, instinctuale.

„De aceea cred că istoria adevărată a omenirii abia dacă e să înceapă. Și că lumea asta în care încă trăim – sau credem că trăim – din State și legi, și domni și republici, socialismuri și fascisme, negustorii și clase etc., această lume, eu cred că nu este altceva decât o *preistorie a omenirii*; că n-am început să trăim – ceea ce înseamnă a trăi”.

Dincolo de toate complexitățile „crizei”, viața în fiecare din noi și a tuturor laolaltă e mult mai simplă și mai curată.

A venit vremea să putem să închidem și să o ferecăm pentru totdeauna, bătrâna carte a vieții instinctive și inconștiente, să o închidem, ca pe un vechi testament al unei lumi apuse. Să punem în ea cel din urmă punct, fără a mai înscrie în ea vreo pagină nouă.

Printr-un act de voință totală a fiecăruia și a tuturor la un loc, ne putem hotărî a ieși din starea aceasta de lichidare a unei ordine vechi, așezării de până acum. Să ne hotărâm la efortul unei ordine noi, unei stări noi și excepționale, fie în viața economică, fie în viața socială, individuală, spirituală.

Să începem o carte nouă a istoriei, cartea muncii și dezvoltării conștiinței „a marșului armonios și cugetat spre un scop recunoscut obiectiv și în chip conștient pus ca țintă fiecăruia”.

Credința, An II, nr. 95 – 28 martie 1934

„UNUL DOMNULUI”

Tot ce ne-a adus „pașoptismul” din punct de vedere politic este caragialesc și simulacru.

S-a început la 1848, după destule șovăiri revoluționare, prin această idee: un popor și un principe domnitor. Să nu uităm că această formulare ascunde ceva eludat în ea, este un compromis. Cei care spuneau un popor, sau mai limpede „națiunea” și un principe, erau republicani, cari văzând și socotind poporul românesc încă nerodnic pentru republică (după ei, fii ai Parisului revoluționar, formă superioară regalității) au cedat cu jumătate de suflet și au ajuns la clasică formulă „principe dintr-o familie străină”.

Principele republicanilor ajunge domn și apoi rege, în ciuda dorințelor ascunse. Regele ales din fericire era un înțelept. Formula rămânea însă aceeași: o nație și un rege. Ceea ce înseamnă mai întâi plebea și apoi fruntea. Poporul face legea, regele execută legea; poporul legiferează, regele guvernează. Propriu-zis nici atât. Regele să pară că guvernează, adică să lase partidele politice cu răspunderea directă a guvernării.

Regelul nemaivând nicio responsabilitate directă e de fapt suprimat.

Ne rămâne democrația, adică responsabilitatea, la început a două partide de guvernământ, apoi a mai multora, apoi a zeci de partide. Așa am ajuns la iresponsabilitatea de azi. Așa, spiritul republicanismului ipocrit și simulator ne-a iluzionat cu formula regală: „Prin grația divină și voința națională”.

Să observăm lipsa de miez românesc a primei părți a formulei, pusă acolo din concesie. Grație divină? De ce nu: har dumnezeiesc, darul crucii etc.? Însăși cuvintele formulei arată mentalitatea celor ce primiseră soluția.

Bonjuriștii socoteau cu toată sinceritatea că regalitatea poate fi, după dorința lor, tot un fel de republicanism. Spiritul lor „pașoptist” nu putea vedea în rege decât tot un fel de președinte, cu coroană de fier pe frunte, adus prin „voința națională”. Mentalitatea laică și atee nu admitea „grația divină” decât ca o podoabă a tradiției, pentru „prostime”.

Formula „grației divine” era, prin urmare, o minciună revoluționară, era tot apuseană, o amintire a aceluși „drept divin al Regilor” despre care se scrisese în Franța cu vreo sută de ani înainte vrafuri de cărți, dar care acum putrezeau în biblioteci, uitate sau disprețuite de duhul cel nou republican.

Dacă bonjuriștii noștri ar fi întrebat obiceiurile pă-mântului, datina, altfel s-ar fi întâmplat. Atunci „domnul, voievodul și regele” nostru ar fi fost „uns”, adică întărit în fața altarului și a inimilor noastre, fiindcă „nu este alt fapt mai moral între oameni decât acela al cârmuirii și al supunerii”. Ungerea domnilor la noi însemna întărirea cu sfințenia întregii credințe a „acestui adevăr al cârmuirii și al supunerii”. Numai prin „pecetluirea frunții domnului cu mir”, adică numai recunoașterea și în numele Adevărului veșnic, un om poate porunci altor oameni!...

Un Domn ne „uns”, după tradiția țării, nu e „domn” oricât ar fi el „os domnesc”, spiță crăiască. Nu se poate „afirma că orice om pe care îl alegeți ca să-l țineți bine (printr-un fel sau altul de a-l înhăța), căruia i-ați pus o bucată rotundă de metal împrejurul capului și l-ați numit Rege - că îndată capătă o virtute dumnezeiască”.

„Unsul Domnului” are un înțeles mai adânc și mai al nostru. E un adevăr aici, care merită să fie păstrat în mințile și inimile românești. Acesta spune că Lumea aceasta are un înțeles superior, un adevăr viu, un Dumnezeu. Și că orice cârmuire bună se face sub lumina și în numele Lui și nu a intereselor parțiale, particulare, fie de rasă, de clasă, de partid, sau a inșilor în parte.

Datina bătrânească cerea ca domnul să fie „uns”, adică să cârmuiască cu adevărat numai în numele adevăratului Dumnezeu, atât.

Așa pașoptismul se dovedește în sine nesincer față de regalitate.

Credința, An II, nr. 128 – 9 mai 1934

CEVA DESPRE ARIVISMUL POLITIC

Îmi amintesc o nimerită vorbă spusă de cineva: Minunatele lucruri viitoare sunt în prada nemerniciei și prostiei prezente care știu să se întindă și să acopere ceea ce e deja bun și făcut și să-și bată joc de ceea ce nu este încă împlinit.

Stupiditatea politicianului arivist cu această sumară de filosofie trăiește: Se încântă cu gândul că niciodată adevărul pus cu șiretenie sub obroc nu se va mai arăta. Filozofia aceasta sumară îi poate da toate îndrăznelile. Ridicat prin echilibristica unei demagogii ieftine, dar care întotdeauna a reușit, în haosul și nesiguranța de a fi „la putere”, numai pentru scurtă vreme, îndrăzneala politicianului arivist nu are margini. Zi de noapte mintea lui nu e frământată decât de combinațiile „loviturilor” și „aranjamentelor” cu care să-și poată face o situație. Dacă nu le-a încercat încă, le pune la cale. Cel dintâi prilej e binevenit. Omul nostru politic, ministru, deputat, senator sau secretar general, așteaptă mobilizat sufletește sub armele celor mai potrivite simulări. Neapărat că „afacerea” pontentatului nostru politic joacă în variații infinite, după loc, împrejurări și obraz. Dacă ești un bun actor și ai și puțin noroc, poți ajunge milionar într-o noapte ca printr-o baghetă magică, fără să știe nimeni, aproape nici tu însuși. La toate, dacă aduci și puțină inteligență și cerbicie, „cariera” ți-e asigurată, poți ajunge și om mare, poți avea pretenția și îndrăzneala de a cere să fii recunoscut erou național sau martir al neamului.

Neîndoios că evenimentele zilei și ale istoriei prezente trebuiesc cât mai dibaci speculate în favoarea ta. Tragi sforile din culise în așa chip încât păpușoiul propriei tale ființe să fie cât mai în văzul tuturor, în culorile cele mai ademenitoare. Masca de rigoare trebuie să fie dacă

se poate gravă; e mai reușită fiindcă pune distanță și dă prestigiu și aureolă. Dacă nu e gravă, atunci poate fi și surâzătoare, prietenoasă, camaraderească, chiar cu ușierul personal, cu toate că rolul acesta e cam demodat de caragealismul ultimelor decenii democratice.

Azi, actorul politic e bine și la modă să fie grav. Țara trece prin grele încercări, suferă, nici tu, prin urmare, nu trebui să pari prea mulțumit, atragi atenția celor ce te pândesc cu invidie și poți avea neplăceri.

Intellectual de rasă nu trebui să fii, cultură prea aleasă sau de specialitate nu ți se cere neapărat. Se poate spune dimpotrivă, cultura strică pentru că te face complex și cu prea multe scrupule de conștiință. Omul politic trebui să fie om de „acțiune” sau mai nimerit cu „acțiuni”, la propriu și la figurat. Îți trebuie însă să cunoști un mic dicționar al zilei, cu cele câteva „vorbe late” cu care se ametește la „ocazii” mulțimea de întruniri. Cum ar fi, de pildă, ceva cu: patrie, naționalism constructiv, muncă, cinste etc. Idealuri, dar nu prea multe, căci te încurci în ele și nu o mai poți scoate la cap.

Cam acesta ar fi breviarul omului politic român. Lucrul este simplu, așa, ca un adevăr banal pe care toată lumea îl cunoaște, de mult. Și acum, de ce oare ne mirăm de roadele pe care ni le aduce fericitul regim „democratic”? Arivistul este prototipul omului politic desăvârșit.

Credința, An II, nr. 133 – 16 mai 1934

CINSTIREA DOMNILOR

Sunt clipe de sărbătoare, când se cuvine să îmbraci haina oficială a cuvântului de podoabă și urare. Fiecare și-o alege după felul său.

Noi socotim să aducem ceva din simplitatea populară a uitatelor „orații domnești”, cu care să grăim de-a dreptul.

Să trăiești, Măria Ta, precum se cuvine unui domn bun, și să mai venim, de-a rândul, ani lungi să-ți urăm, după datină, să cârmuiești „cu spor, cu dreptate și cu blândețe” acest pământ rumânesc.

Și acum, aflând bunul prilej al zilei Regelui, nu este bine să ne înțeleptăm puțin și să ne întoarcem cu privirea la mărturia letopiseștelor bătrâne, ca să tragem de acolo învățătura cuvenită? Dar această cercetare a istoriei pământului să nu o facem precum ne-am obișnuit, numai ca să învățăm și să cunoaștem fugăr trecutul, ci pentru a citi și a făuri viitorul. Cu simțul acesta activ și practic să cercetăm istoria.

Zice cu înțelepciune un învățat: Istoria rău cunoscută desparte, desbină; istoria mai bine cunoscută apropie, unește pe oameni.

Să recunoaștem până într-un cât desbinarea, lipsa noastră de unitate, vine mai ales din această delăsare a rosturilor noastre de neam, lipsa de profundă înțelegere istorică care ne-ar apropia și ne-ar aduna într-olaltă, dincolo de patima și nimicul fărâmițat al zilei.

E bine, prin urmare, să facem din această zi a Regelui un prilej de amintire istorică, pentru că însuși el, Regele, nu este decât această prezență vie și unificatoare a ceea ce este istoric, aci printre noi în ceea ce e zilnic trecător.

Din cinstea cărților noastre bătrâne învățăm, astfel, că „Stăpânirea” este mai întâi de toate un așezământ al

biruinții, o instituție a triumfului, către care, după „obișturile cele vechi”, sufletele noastre trebui să se așeze ca „sub o binecuvântare și o poruncă de credință către stăpân”. Așa se înfăptuiește o stăpânire, prin această înțelegere și supunere care ne face să ne unim în „cinstirea după datină a Domnilor”.

Să ne pătrundem bine că toată tăria unei țări vine din această laolaltă recunoaștere a autorității polarizată într-o singură persoană prin care fiecare își află atârnera, legământul propriu, supunerea față de pământul și de morții lui, patria. De unde ajungem să înțelegem ceea ce spune un vechi istoric, că „principiul monarhic este onoarea”. Totul în Domnie trebui împlinit cu „ceremonie și alaiu”, după un tipic de onoare ce se cuvine totdeauna stăpânitorului „ce cu politică și rânduială se cinsteste”.

Popoarele mari au avut stăpânitori temuți și respectați înconjurați de tot ceremonialul „bunul obicei” cuvenit. Să ne amintim din trecut Bizanțul, și astăzi Marele Imperiu Britanic. Să cetim, apoi, în ceea ce ne privește, „Hronicul” lui Cantemir sau „Condica ce are întru sine obiceiuri vechi și noi a prea înălțaților Domni” a lui Grigore Logofătul. Multe vom învăța și vom înțelege spre folosul nostru de azi; fiindcă, să o recunoaștem cinstit, blestemata aceasta de zisă democrație, aducând toate libertățile, ne-a desvâțat să ne cinstim cum trebuie Regele. Bârfim prin cafenele sau răspântii, în chip laș și desmățat lipsiți de simțul regalității. E semnul neîndoios al decadenței unei țări.

Adevăratul patriotism ar fi să învețe, cel puțin pe cei de mâine, ceva despre o „condică care arată întru sine așezarea și cinstirea Domniei nouă” după pilda cea bună a moșilor și strămoșilor cei vechi.

Credința, An II, nr. 153 – 10 iunie 1934